

EXPLICAȚII PRELIMINARE ALE NOULUI COD PENAL

Volumul III

(Articolele 188-256)

PARTEA SPECIALĂ

Titlul I. Infrațiuni contra persoanei

Titlul II. Infrațiuni contra patrimoniului

Lucrarea este elaborată de:

- prof. univ. dr. George Antoniu, Titlul I, generalități, coordonatorul întregului volum
- prof. univ. dr. Tudorel Toader, Titlul I, Capitolul I, Capitolul II, Capitolul III, Capitolul IV, Capitolul V, Capitolul VI, Capitolul VII, art. 209-213
- dr. Daniela Iuliana Lămășanu, Titlul I, Capitolul VII, art. 214-217, Capitolul VIII
- prof. univ. dr. Ioana Vasiu, Titlul I, capitolul IX, Titlul II, Capitolul IV
- prof. univ. dr. Ilie Pascu, Titlul II, Capitolul I, Capitolul II, Capitolul III, art. 238-239, 242-244
- conf. univ. dr. Constantin Duvac, Titlul II, Capitolul III, art. 240-241, 245-248
- conf. univ. dr. Constantin Sima, Titlul II, Capitolul V

GEORGE ANTONIU

(coordonator)

**George Antoniu, Constantin Duvac, Daniela Iuliana Lămășanu,
Ilie Pascu, Constantin Sima, Tudorel Toader, Ioana Vasiu**

EXPLICAȚII , PRELIMINARE ALE NOULUI COD PENAL

Volumul III

(Articolele 188-256)

PARTEA SPECIALĂ

Titlul I. Infrațiuni contra persoanei

Titlul II. Infrațiuni contra patrimoniului

Universul Juridic

București

-2013-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2013, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNȘOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI ȘTAMPILA
EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Explicații preliminare ale Noului Cod penal / George Antoniu

(coord.), Costică Bulai, Constantin Duvac... - București :

Universul Juridic, 2010-

4 vol.

ISBN 978-973-127-374-7

Vol. 3 : (Art. 188-256). / George Antoniu, Constantin

Duvac, Daniela Iuliana Lămășanu, ... - 2013. - Bibliogr. –

ISBN 978-606-673-182-9

I. Antoniu, George

II. Duvac, Constantin

III. Lămășanu, Daniela Iuliana

343(498)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

email: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

tel.: **021.314.93.15; 0733.674.222**

DISTRIBUȚIE:

fax: **021.314.93.16**

email: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Abrevieri

alin.	- alineat(ul)
art.	- articol(ul)
BC	- Buletinul Casației. Jurisprudență. Doctrină. Comunicări
CDP	- Caiete de drept penal
col. pen.	- colegiul penal
conf. univ.	- conferențiar universitar
C.A.	- Curtea de Apel
CD	- Culegere de decizii. Tribunalul Suprem
CEDO	- Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJ	- revista Curierul Judiciar
C. pen.	- Codul penal
C. proc. pen.	- Codul de procedură penală
C.S.J.	- Curtea Supremă de Justiție
dec.	- decizia
dec. pen.	- decizia penală
dec. de îndr.	- decizie de îndrumare
Dreptul	- Revista Dreptul
ed.	- ediția
Ed.	- editura
Î.C.C.J.	- Înalta Curte de Casație și Justiție
JN	- Revista Justiția Nouă
Jud.	- Judecătoria
LP	- Revista Legalitatea populară
M. Of.	- Monitorul Oficial al României
noul C. pen.	- noul Cod penal
O.G.	- Ordonanța Guvernului
O.U.G.	- Ordonanța de Urgență a Guvernului
parag.	- paragraf
RDP	- Revista de Drept Penal
RRD	- Revista Română de Drept
SCJ	- Revista Studii și Cercetări Juridice
SDR	- Revista Studii de Drept Românesc
s. mil.	- secția militară
s. pen.	- secția penală
sent.	- sentința
Trib.	- Tribunalul
T.J.	- Tribunalul Județean
T.Mil.	- Tribunalul Militar
T.M.B.	- Tribunalul Municipiului București
T.S.	- Tribunalul Suprem
UJ	- Universul Juridic (editura)
vol.	- volumul

PARTEA SPECIALĂ

TITLUL I. Infrațiuni contra persoanei

Generalități (art. 188 - art. 227)

 COMENTARII (prof. univ. dr. George Antoniu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală în vigoare

A. Reglementarea infracțiunilor care fac parte din acest titlu al noului Cod penal se deosebește atât sub aspectul sistematizării materiei, cât și al formulării unor norme de incriminare, ca și prin sancțiunile prevăzute pe lângă fiecare normă de incriminare de reglementarea aceleiași materii în Codul penal în vigoare.

În viziunea noului Cod penal, infracțiunile contra persoanei sunt concepute ca făcând parte din Titlul I, spre deosebire de legea penală în vigoare, unde aceste infracțiuni fac parte din Titlul II, fiind grupate distinct după titlul privitor la *infracțiuni contra siguranței statului*.

În felul acesta, noul legiuitor român și-a însușit soluția franceză și spaniolă de sistematizare, spre deosebire de Codul penal în vigoare, care după modelul Codului penal german și italian acordă prioritate infracțiunilor contra siguranței statului.

Modul de reglementare a infracțiunilor contra persoanei are așadar la bază concepția adoptată de noul legiuitor român, după care ocrotirea persoanei are prioritate față de ocrotirea statului, abandonând soluția contrară adoptată de Codul penal în vigoare, ca și de alte coduri, care acordă prioritate infracțiunilor contra statului.

Fiecare dintre aceste opțiuni legislative își are argumente puternice. Așa de pildă, este neîndoielnică afirmația că persoana umană are un rol hotărâtor în existența societății (oamenii compun societatea), astfel că ocrotirea persoanei condiționează însăși existența societății. Nu poate fi însă mai puțin adevărat că ocrotirea juridică a societății, implicit a persoanei umane, are loc printr-un anumit instrument esențial care este statul cu organele sale represive. Pentru a asigura ocrotirea persoanei umane s-ar părea că trebuie ocrotită existența statului prin mijlocirea căruia se realizează apărarea persoanei. S-ar putea susține însă și teza contrară, în sensul că organele de stat care îndeplinesc sarcinile ocrotirii persoanei sunt formate din oameni, care trebuie să existe în individualitatea lor și a căror viață, integritatea corporală ar trebui ocrotite pentru a putea, în mod organizat, să participe la ocrotirea persoanei umane, ceea ce ar justifica prioritatea infracțiunilor contra persoanei. Între aceste argumente, deopotrivă de convingătoare, legiuitorul a trebuit să opteze alegând o soluție sau alta.

Legiuitorul român, în noul Cod penal, a optat pentru soluția care acordă prioritate ocrotirii persoanei, considerând că această valoare socială trebuie în principal apărată, spre deosebire de Codul penal în vigoare, care are la bază soluția contrară de sistematizare.

B. Pe lângă această deosebire fundamentală de sistematizare (prin acordarea priorității infracțiunilor contra persoanei) există și multiple alte deosebiri în noul Cod penal în raport cu legea penală în vigoare atât în ceea ce privește modul în care sunt grupate incriminările contra persoanei, cât și în privința modului lor de sancționare în raport cu legea penală în vigoare.

Astfel, în cadrul Titlului I din noul Cod penal sunt cuprinse următoarele categorii de infracțiuni considerate că ar aduce atingere persoanei (fiecare categorie sistematizată în cadrul unui capitol), și anume: „Infracțiuni contra vieții” (Capitolul I), „Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății” (Capitolul II), „Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie” (Capitolul III), „Agresiuni asupra fătului” (Capitolul IV), „Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie” (Capitolul V), „Infracțiuni contra libertății persoanei” (Capitolul VI), „Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile” (Capitolul VII), „Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale” (Capitolul VIII) și „Infracțiuni care aduc atingere domiciliului și vieții private” (Capitolul IX).

Spre deosebire de această sistematizare, Codul penal în vigoare grupează infracțiunile contra persoanei în trei capitole (nu nouă) cu denumiri oarecum schimbate, și anume: „Infracțiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății” (Capitolul I) în cadrul căruia sunt trei secțiuni: „Omuciderea” (Secțiunea I), „Lovirea și vătămarea integrității corporale sau a sănătății” (Secțiunea II) și „Avortul” (Secțiunea III). Un alt capitol este denumit „Infracțiuni contra libertății persoanei” (Capitolul II), iar ultimul capitol este denumit „Infracțiuni privitoare la viața sexuală” (Capitolul III).

2. Noțiunea de persoană

Deși acest grup de incriminări este cuprins atât în Codul penal în vigoare, cât și în noul Cod penal sub titlul „Infracțiuni contra persoanei”, sensul noțiunii de „persoană” folosit de ambele legiuri este oarecum diferit de cel consacrat în dreptul comun.

Dacă în vorbirea obișnuită înțelegem prin „persoană” un om în viață care se bucură de integritate corporală și sănătate, de libertate, de viață sexuală și de demnitate, în concepția legii penale noțiunea de „persoană” prezintă un conținut diferit. Așa de pildă, în Codul penal în vigoare, ca și în noul Cod penal, prin „persoană” se înțelege și ființa încă nenăscută și chiar aflată într-o stare incipientă, adică sub forma unei ființe abia concepute și în curs de dezvoltare a procesului de graviditate. Mai mult chiar, potrivit noului Cod penal, sub titlul de infracțiuni contra persoanei este ocrotit domiciliul, sediul profesional, secretul profesional, viața privată, adică valori care nu se referă propriu-zis la persoană ca ființă, ci la anumite atribute ale acesteia. Desigur, s-ar putea discuta dacă această extindere a noțiunii de persoană este justificată sau nu și dacă noul legiuitor n-a exagerat extinzând atât de mult sensul de persoană.

Este regretabil că atât legea în vigoare, cât și noul Cod penal au eliminat din sfera atributelor persoanei susceptibile de ocrotire demnitatea prin dezincriminarea faptelor de insultă și calomnie. La timpul potrivit vom reveni asupra acestui aspect.

Indiferent însă de aceste extinderi sau restrângeri discutabile, noțiunea de persoană, și nu aceea a securității naționale, se află în centrul preocupărilor legii penale, fiind socotită valoarea socială cea mai de preț a societății.

3. Observații generale asupra incriminărilor contra persoanei

A. Sub un prim aspect, se observă că ambele reglementări renunță la un capitol distinct, acela al infracțiunilor contra demnității, soluție – așa cum am arătat și mai sus – profund discutabilă atât sub aspect **substanțial**, deoarece faptele de insultă și calomnie, tradițional, au fost întotdeauna incriminate în Codul penal, fiind vorba de fapte care aduc atingere demnității persoanei, valoare socială importantă și care merită a fi ocrotită prin legea penală (de observat că în Codul penal german există trei incriminări care ocrotesc demnitatea persoanei), cât și sub aspect **procedural**, deoarece art. 1 pct. 56 din Legea nr. 278/2006 prin care au fost abrogate art. 205, art. 206 și art. 207 Cod penal (insulta, calomnia și proba verității) a fost declarat neconstituțional prin Decizia nr. 62 din 18 ianuarie 2007 (M. Of. nr. 104 din 12 februarie 2007) de Curtea Constituțională, urmând ca automat să reintre în vigoare textele anterior abrogate privind insulta, calomnia și proba verității.

Constatând că există o practică judiciară neunitară în privința reintrării automate în vigoare a textelor menționate, Înalta Curte de Casație și Justiție, prin decizia nr. 8/2010 pronunțată într-un recurs în interesul legii, a decis că textele din Codul penal privind insulta, calomnia și proba verității, deși există o decizie a Curții Constituționale prin care a fost declarată neconstituțională abrogarea lor anterioară, nu ar fi totuși în vigoare, consacrand astfel soluția de înlăturare din Codul penal a celor trei dispoziții. Această soluție a determinat și pe noul legiuitor să nu mai incrimineze faptele de insultă și calomnie în noul Cod penal.

B. Tot o trăsătură comună, regretabilă, a ambelor reglementări este și numerotarea capitolelor (după cifre romane), deși această numerotare fiind proprie titlurilor codului, ar fi urmat ca numerotarea capitolelor să se facă prin folosirea cifrelor arabe, iar numerotarea secțiunilor din cadrul capitolului I al legii în vigoare ar fi trebuit să fie, la rândul ei, diferită de cea a titlurilor și capitolelor, folosindu-se literele mari ale alfabetului.

C. Deosebiri mari și nu întrutotul justificate între cele două reglementări sunt însă cele care se referă la gruparea și la modul de formulare a infracțiunilor (în realitate a incriminărilor) care fac parte din cadrul fiecărui capitol.

a) Astfel, noul Cod penal, Capitolul I (Infracțiuni contra vieții) cuprinde infracțiunea de omor, omor calificat, uciderea la cererea victimei, determinarea sau înlesnirea sinuciderii și uciderea din culpă. Codul penal în vigoare nu numai că intitulează în alt mod acest capitol (Capitolul I), și anume „Infracțiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății”, dar cuprinde și alte infracțiuni decât cele pe care le-am menționat ca fiind cuprinse în Capitolul I din noul Cod penal.

În adevăr, legea penală în vigoare sistematizează infracțiunile din Capitolul I în trei secțiuni distincte în a căror denumire nu mai apare expresia „infracțiuni contra (...)”, ci secțiunile sunt denumite prin materia reglementată: Omuciderea (Secțiunea I); Lovirea și vătămarea integrității corporale sau a sănătății (Secțiunea II) și Avortul (Secțiunea III). Sub acest aspect, noul Cod penal ni se pare că procedează mai rațional renunțând la secțiuni în favoarea reglementării materiei respective în cadrul unor capitole distincte și de asemenea, procedează corect denumind fiecare dintre aceste capitole prin folosirea expresiei „infracțiuni contra (...)” urmată de menționarea valorii sociale ocrotite (infracțiuni contra vieții, infracțiuni contra integrității corporale sau a sănătății, infracțiuni contra persoanei, infracțiuni contra libertății și integrității sexuale). Este regretabil că noul legiuitor n-a fost consecvent spre a păstra acest

mod de denumire a capitolelor, abătându-se de la o denumire corectă și consecventă, prin folosirea altor denumiri ale capitolelor decât cele care s-ar fi impus pentru păstrarea unei unități de exprimare.

Avem în vedere denumirea Capitolului III, Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie, Capitolului IV, Agresiuni asupra fătului, Capitolului V, Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie, Capitolul VII, Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, Capitolul IX, Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private.

Tot în legătură cu Capitolul I este de observat că noul Cod penal nu mai cuprinde infracțiunile de omor deosebit de grav care există în Codul penal în vigoare (art. 176), ci singura variantă agravată a omorului este omorul calificat (art. 189). Noul legiuitor a avut însă grijă ca printre ipotezele de omor calificat să figureze și unele care fac parte din infracțiunile de omor deosebit de grav, soluție care simplifică în mod corespunzător reglementarea acestei materii.

De reținut, de asemenea, că în noul Cod penal infracțiunea de pruncucidere a fost transferată din Capitolul I în Capitolul III printre infracțiunile săvârșite asupra unui membru de familie (art. 200) uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă. Totodată, noul legiuitor a completat reglementarea [art. 200 alin. (2)], incriminând nu numai fapta de ucidere a copilului nou-născut imediat după naștere, dar și lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămarile cauzatoare de moarte (art. 193-195) săvârșite asupra copilului nou-născut imediat după naștere. Cu privire la aceste modificări ale noului Cod penal a se vedea observațiile făcute la analiza Capitolului III.

În sfârșit, este de observat că noul Cod penal cuprinde o incriminare nouă intitulată „uciderea la cererea victimei”, incriminare pe care nu o prevede legea penală în vigoare socotind că o asemenea faptă se încadrează tot în infracțiunea de omor cu recunoașterea de largi circumstanțe atenuante când fapta de omor se comite la cererea serioasă, conștientă și repetată a victimei.

Soluția noului legiuitor este discutabilă atât pentru faptul că o atare modificare n-a fost solicitată de doctrina și practica judiciară, dar și pentru că asemenea fapte sunt extrem de rare, iar rezolvarea lor printr-o largă aplicare a circumstanțelor atenuante ar fi fost suficientă, pentru cazurile izolate când s-ar săvârși asemenea fapte.

b) În ce privește structura Capitolului al II-lea al noului Cod penal, în acest capitol sunt cuprinse infracțiunile de lovire sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămarile cauzatoare de moarte, vătămarea din culpă, rele tratamente aplicate minorului și încăierarea.

Așa cum se observă, acest capitol din noul Cod penal cuprinde o serie de infracțiuni pe care și Codul penal în vigoare le menționează în Capitolul I (este vorba de lovire sau alte violențe, vătămarea corporală, vătămarea corporală gravă, lovirile sau vătămarile cauzatoare de moarte și vătămarea corporală din culpă), dar cuprinde și unele infracțiuni noi (rele tratamente aplicate minorului și încăierarea), pe care Codul penal în vigoare le reglementează în alte capitole ale acestuia, și anume: infracțiunea de rele tratamente aplicate minorului este prevăzută în Titlul IX, Capitolul I, intitulat „Infracțiuni contra familiei”, iar infracțiunea de încăierare este cuprinsă în Capitolul IV, intitulat „Alte infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială” din același titlu.

Avem rezerve asupra acestei soluții de sistematizare. S-a trecut cu vederea că infracțiunea de rele tratamente aplicate minorului are ca obiect juridic special principal relațiile de familie, deoarece asemenea fapte subminează buna înțelegere în cadrul familiei, împiedicând prin aceasta dezvoltarea fizică și intelectuală normală a minorului, pe lângă faptul că determină o atmosferă de adversitate, dușmănie între părinți și copii sau între persoana căreia i s-a încredințat minorul spre creștere și educare și minor. Numai în secundar aceste fapte aduc atingere integrității corporale și sănătății minorului.

De asemenea, faptele de încăierare aduc atingere, în principal, relațiilor de conviețuire socială, tulbură liniștea și conviețuirea pașnică a cetățenilor, ca și buna înțelegere între membrii societății. Numai în secundar astfel de fapte atentează la integritatea corporală și sănătatea victimei.

Sub acest aspect modificările de mai sus a sediului reglementării infracțiunilor menționate nu ni se par justificate.

O altă deosebire de conținut în cadrul acestui capitol este și existența unei singure încriminări cu titlul de vătămare corporală în noul Cod penal (când timpul de îngrijiri medicale depășește 90 de zile) față de două incriminări din Codul penal în vigoare: vătămarea corporală (când durata îngrijirilor medicale este mai mică de cel mult 60 de zile) și vătămarea corporală gravă (când durata îngrijirilor medicale depășește 60 de zile).

Nu ni se pare inspirată nici această modificare din noul Cod penal. Fapta constând din provocarea unei leziuni care să necesite până la 90 de zile îngrijiri medicale este incriminată sub titlul „Lovirea sau alte violențe”, art. 193 alin. (2), urmând a se socoti că există o vătămare corporală numai în cazuri grave (când îngrijirile medicale depășesc 90 de zile).

În realitate, violențele care produc leziuni traumatice sau care afectează sănătatea unei persoane, fiecare necesitând îngrijiri medicale până la 90 de zile, nu mai pot fi numite „loviri sau alte violențe”, cum le intitulează textul citat, ci au caracterul unor veritabile vătămări corporale, așa cum sunt denumite de legea penală în vigoare (când sunt necesare îngrijiri medicale între 21 și 60 de zile).

c) În Capitolul III al Titlului I intitulat „Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie” au fost cuprinse infracțiunile de violență în familie și infracțiunile de ucidere și vătămare a noului născut săvârșite de către mamă.

În primul rând, nu ni se pare justificat să se creeze o infracțiune autonomă din fapte care nu au un conținut substanțial propriu, ci reprezintă o simplă agravare a infracțiunilor prevăzute în art. 188 și art. 189, adică a infracțiunii de omor simplu și omor calificat.

Ne întrebăm de ce această circumstanță (săvârșirea faptei asupra unui membru de familie) nu a fost trecută la art. 189 ca o circumstanță agravantă a omorului, eventual cu o sancțiune mai mare (omor calificat).

Pe de altă parte, această circumstanță de agravare, când se referă la ipoteza omorului simplu, oare nu îi atribuie acestei infracțiuni caracter calificat?

Tot astfel, este de neînțeles de ce agravarea infracțiunilor prevăzute în art. 193-195 trebuie să se facă printr-un text autonom [art. 199 alin. (1)] când este vorba de un membru de familie victimă a infracțiunilor citate, și nu este cuprinsă această agravantă în textele referitoare la infracțiunile al căror regim juridic este agravat. În cadrul acestor texte se putea face mențiunea și cu privire la ipoteza agravantă prevăzută autonom